

22.09.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2024/494
Toplantı Tarihi/Sayısı : 5.9.2024/233
Karar Numarası : 2024/930
Başvuran : F. N. A.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Özel Zafer Koleji
Muhatap Adres : Vekili: Av. İ. A. Ç.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın artikülasyon ve fonolojik bozukluğu olan çocuğunun öğrenci kaydının muhatap Okul yönetimi tarafından yapılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Eşiyile beraber 5 yaşındaki çocukları U.'nun eğitimi için Zafer Koleji Anaokuluna gittiklerini, anaokulunda Müdür Yardımcısı ile görüştiklerini, çocuklarında artikülasyon ve fonolojik bozukluğu bulunduğunu, bu konuda 2 yaşından beri dil terapisi aldığını, oğulları hakkında Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporunun (ÇÖZGER) mevcut olduğunu, ... Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün kararı ile anaokulunda okul öncesi tam zamanlı kaynaştırma eğitiminden yararlanmasına karar verildiğini Müdür Yardımcısına ifade ettiklerini, Müdür Yardımcısının ÇÖZGER'in kayıt için bir sorun teşkil etmeyeceğini ifade ettiğini,

b. Müdür Yardımcısı ile yapılan görüşme sonrasında okul uygulaması olarak çocuklarının başka bir öğretmenle bir süre durması gerektiğinin söylendiğini, çocuklarının korkması nedeniyle üç gün sonra tekrar söz konusu uygulamasının gerçekleştirilmesi için okula gittiklerini, o gün kendilerini Y. isimli bir öğretmenin karşıladığını, bahsi geçen öğretmenin çocuklarına sevgi ile yaklaşmadığını, bunun sonucunda ise iki yıldır kreşe heyecanla giden çocuklarının okulu sevmediğini ifade ettiğini,

c. Çocukla yapılan görüşmenin ardından Öğretmen Y.'nin kendilerini arayacaklarını belirttiğini, aynı gün akşama doğru Okul Müdür Yardımcısı tarafından arandığını, çocuğu hakkında "gelişimi geri", "dikkat eksikliği var", "okulumuz için uygun değil", "dil gelişimi yeterli değil" gibi ifadelerin kullanıldığını,

ç. Yaşadıkları mağduriyetin akabinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER)

başvurduklarını, çocuğunun maruz kaldığı ayrımcı davranışının sebebinin kaynaştırma eğitimine tabi olmasından kaynaklandığını iddia etmektedir.

3. Muhatap vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Müvekkili Anaokulu Müdürlüğü hakkında daha önce de başvuran tarafından gerçek dışı beyanlarla CİMER'e başvurulduğu, CİMER başvurusuna karşı Anaokulu Müdürlüğü tarafından gerekli cevapların verildiği, başvuranın çocuğuna her öğrenci adayı için uygulanan prosedür dışında farklı hiçbir prosedürün uygulanmadığı,

b. Anaokulu Müdürlüğü tarafından öğrenci kayıt sürecinin Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne uygun olarak yürütüldüğü, kayıt öncesi öğrencinin ailesi ile görüşülerek okul hakkında detaylı bilgi verildiği ve öğrenci ile rehberlik görüşmesi yapıldığı, görüşmeler sonucunda öğrencinin yüksek menfaati gözetilerek bir alt veya bir üst grup önerisi sunulduğu,

c. Okul kontenjanının 320 olduğu, hali hazırda 173 öğrencinin eğitim gördüğü, eğitim gören öğrencilerden birinin kaynaştırma eğitimine tabi olduğu,

ç. Başvuran tarafından çocuğunun dil gelişimi ile ilgili problemi nedeniyle Okula kayıt işleminin yapılmadığı iddia edilse de henüz kayıt aşamasına dahi gelinmediği, nitekim başvuranın çocukla yapılan görüşmeler sonucunda yapılan değerlendirmelerin paylaşılmasına bile izin vermeden çeşitli ithamlarda bulunduğu, okulu her yere şikâyet edeceğini ifade ederek telefon görüşmesini sonlandırdığı ifade edilmiştir.

4. Muhatapın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte başvuran özetle;

a. Muhatap tarafından sunulan öğrenci tanıma formunu incelediğini, çocukla yalnızca beş dakika süren bir görüşme sonucunda bu kadar ciddi sonuçlar çıkarılmasının mümkün olmadığını,

b. Çocuğunun daha önce hiç eğitim almamış bir çocuk olduğuna dair bir izlenim yaratılmaya çalışıldığını, oysa çocuğunun ... Kreşinde eğitimine devam ettiğini, bu Okul tarafından çocuğu hakkında muhatap Okulun iddia ettiği durumlardan bahsedilmediğini, iki Okulun tutumunun bu açıdan farklı olduğunu,

c. Çocukla yapılan görüşmelerden sonra çocuğunun okulu sevmediğini ifade ettiğini, nitekim okulda yapılan görüşmelerden sonra eşiyle beraber çocuklarını muhatap okula kaydettirmemeye karar verdiklerini,

d. Çocuğunun bilişsel anlamda özel bir gereksiniminin olmadığını, yalnızca dil gelişimi ile ilgili özel gereksinimin olduğunu ifade ederek iddialarını yenilemektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... d) Doğrudan ayrımcılık: bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi ... f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ... j) Taciz: Psikolojik ve cinsel türleri de dâhil olmak üzere bu Kanunda sayılan temellerden birisine dayanılarak, insan onurunun çiğnenmesi amacını taşıyan veya böyle bir sonucu doğuran yıldırıcı, onur kırıcı, aşağılayıcı veya utandırıcı her türlü davranışı ... ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür..."

9. Mezkûr Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca doğrudan ayrımcılık, bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır.

10. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür..."

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun,

"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir ... (9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

13. 6701 sayılı Kanun'un "*İspat yükü*" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası "*Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.*" hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise "*İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.*" hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın muhatap ile söz konusu iddialar hakkında CİMER aracılığıyla şikayette bulunduğu anlaşıldığından Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının sağlandığı kanaatine varılmıştır.

15. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'de (EHİS) engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve ayrımcılık yapılmaması genel ilkeler arasında yer almakta birlikte Sözleşme'nin 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık: "*Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar.*" şeklinde tanımlanmıştır. EHİS'in 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: "*Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır.*"

16. EHİS'in engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir:

“Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir.” BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin (ÇHS) 2’nci maddesi şu şekildedir: “Taraf Devletler, bu Sözleşme’de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.”

17. Eğitim hakkı ise uluslararası ve ulusal hukukta güvence altına alınmış bir diğer önemli haktır. Uluslararası hukuk kapsamında eğitim hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin (İHEB) 26’ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme’nin (ESKHS) 13’üncü maddesi ve ÇHS’nin 28’inci maddesi ile koruma altına alınmıştır. İHEB’in 26’ncı maddesi şöyledir: “Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel öğrenim aşamalarında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğrenim, yeteneğe göre herkese eşit olarak sağlanır. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirilmesine, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu yerleştirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki etkinliklerini güçlendirmelidir. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelikli hak sahibidir.” ESKHS’nin 13’üncü maddesinin birinci fıkrasına göre: “Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birleşmiş Milletler’in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar.”

18. ÇHS’nin 28’inci maddesi ise şöyledir: “Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; (...)” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne (AİHS) Ek 1 Numaralı Protokol’ün 2’nci maddesi de: “Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.” hükmünü haizdir.

19. EHİS’in “Eğitim” başlıklı 24’üncü maddesine göre; “1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim

olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir ...”

20. Ulusal hukuk kapsamında eğitim hakkı ise Anayasa'nın 42'nci maddesinde ve 24/6/1973 tarihli ve 14574 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile koruma altına alınmıştır. Mezkûr Kanun'un “*Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri*” konulu ikinci bölümünün “*Genellik ve eşitlik*” başlıklı 4'üncü maddesi şöyledir: “*Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.*”

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda uluslararası hukukta ve Avrupa hukukunda bir mutabakat bulunduğu dikkat çekmekte ve AİHS'nin 14'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık temelleri sınırlı sayıda olmadığından engellilik temelinde ayrımcılığın ayrıca incelenebileceğini kabul etmektedir (AİHM, *Glor/İsviçre*, B. No: 13444/04, 30/4/2009, para. 53, 80). Ayrıca AİHM, Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemeleri içerdiğini ifade etmektedir (AİHM, *Çam/Türkiye*, B. No: 51500/08, 23/2/2016, para. 65).

22. Ulusal düzeyde ise engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da güvence altına alınmıştır. Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması ve Anayasa'nın 10'uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik devletin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir [Anayasa Mahkemesi (AYM), *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67].

23. 5378 sayılı Kanun'da engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı ve ayrımcılıkla mücadelenin engellilere yönelik politikaların temel esası olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Kanun'un 3'üncü maddesinin (d) bendinde engelliliğe dayalı ayrımcılık, EHİS'e benzer şekilde “*Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlama*” olarak tanımlanmıştır. Kanun'un 4/A maddesinin birinci fıkrasında da doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığın yasak olduğu düzenleme altına alınmıştır.

24. Somut olayda başvuran, kaynaştırma eğitimine tabi oğlunu muhatap Anaokuluna kaydettirmek istediğini, kayıt için muhatap Okulun Müdür Yardımcısıyla görüşüğünü, görüşmede oğlu hakkında ÇÖZGER düzenlendiğini belirttiğini, Müdür Yardımcısının ÇÖZGER'in kayıt için bir sorun teşkil etmeyeceğini ifade ettiğini, kayıt süreci kapsamında çocukla rehber öğretmenlerin yaptığı görüşmeler sonrasında müdür yardımcısının kendisini aradığını ve çocuğu hakkında “*gelişimi geri*”, “*dikkat eksikliği var*”, “*okulumuz için uygun değil*”, “*dil gelişimi yeterli değil*” gibi ifadeler

kullandığını, çocuğunun kaynaştırma eğitimine tabi olması nedeniyle ayrımcılığa uğradığını iddia etmektedir.

25. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması, ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM bu açıdan "*makul şüphe bırakmayacak*" bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri v. Bulgaristan*, B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147). AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından "*kanıt başlangıcı*" olarak adlandırılabilir bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir (AİHM, *Chassagnou ve Diğerleri, v. Fransa* [BD], B. No: 25088/94, 29/4/1999, para. 91-92).

26. AYM'ye göre ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir (AYM, *Devrim Evin*, B. No: 2013/2069, 20/2/2014, para. 34; AYM, *Burhanettin Öztürk*, B. No: 2019/36252, 21/9/2023, para. 47).

27. Ayrıca AYM başvurularının iddialarını temellendirecek herhangi bir somut bulgu ve kanıt sunmasını da beklemektedir (AYM, *Mesude Yaşar*, B. No: 2013/2738, 16/7/2014, para. 48; AYM, *Ayla (Şenses) Kara*, B. No: 2013/7063, 5/11/2015, para. 50). Bununla birlikte Mahkeme farklı muamelenin ancak uygulayıcının saikiyle/niyetiyle ortaya çıktığı durumlarda bunun ispatlanması yükümlülüğünün başvurana ait olacağına, zira bu gibi hâllerde ilgili işlem veya eylemi farklı muamele hüviyetine büründüren olgunun, muamelede bulunanın niyeti olacağına vurgu yapmaktadır (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 57).

28. İspat yüküyle ilgili olarak, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 21'inci maddesinde "*Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.*" hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede Kuruma yapılan başvurularda ispat yükünün yer değiştirmesi için başvuranın iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emareler ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir (TIHEK, B. No: 2019/2118, K. No: 2019/64, 19/11/2019, para. 32).

29. Başvuran başvuru dilekçesine ek olarak çocuğu hakkında verilen ÇÖZGER ve ... Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından verilen çocuğunun okul öncesi tam zamanlı kaynaştırma eğitiminden yararlanmasına dair kararı Kurumumuza sunmuştur. Muhatap ise cevap dilekçesine ek olarak Okulda eğitim gören kaynaştırma eğitimine tabi kayıtlı öğrenci bilgisini, Aile Tanıma Formunu ve Öğrenci Tanıma Formunu sunmuştur.

30. Dosya kapsamına sunulan belgeler incelendiğinde; öğrenci tanıma görüşmeleri ve değerlendirmeleri yapılmasının başvuranın çocuğuna özgü bir usul olmadığı, muhatap anaokulunda

kaynaştırma eğitimine tabi öğrencinin eğitim gördüğü, başvuranın çocuğunun kaynaştırma eğitimine tabi olduğunun bilinmesine rağmen kayıt prosedürünün işletilmeye devam edildiği, çocuk ve ailesiyle iki kez görüşme yapıldığı, muhatap tarafından delil olarak sunulmuş olan tanıma formlarında çocuğun artikülasyon bozukluğu nedeniyle kaydının yapılmayacağına dair bir ifadenin bulunmadığı, başvuranın çocuğuyla yapılan görüşmeye ilişkin rehber öğretmenin değerlendirmelerinde çocuğun davranışsal problemlerinin olduğunun tespit edildiği, değerlendirilmelerin aktarımı sırasında başvuran ile Müdür Yardımcısı arasında sözlü tartışma çıktığı anlaşılmaktadır. Tüm bu hususlar karşısında başvuranın çocuğunun kaynaştırma eğitimine tabi olduğu gerekçesiyle kaydının yapılmadığı iddiasını destekleyecek bir bilgi ve belge sunmadığı, bu nedenle iddiaların soyut nitelik taşıdığı değerlendirilmektedir.

31. Öte yandan başvuranın cevap dilekçesinde muhatap Okulun Müdür Yardımcısı ile henüz görüşme yapmadan önce eşiyle beraber çocuklarını muhatap okula kaydettirmemeye karar verdiklerinin ifade edildiği, muhatapın cevap dilekçesinde ise başvuranın çocuğu hakkında kayıt aşamasına dahi gelinmeden başvuranla sözlü tartışma yaşandığının ifade edildiği dikkate alındığında başvuranın çocuğunu okula kayıt yaptırmaya iradesinin mevcut olup olmadığına dahi net bir şekilde ortaya konulmadığı, dolayısıyla muhatap Okul tarafından kayıt talebinin reddi mahiyetinde bir işlem gerçekleştirilmediği de belirtilmelidir.

32. Sonuç itibarıyla, somut olaya konu iddiaların gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin veya karine oluşturan olguların varlığı ortaya konulmadığından ispat yükünün başvuran üzerinde olduğu; bu doğrultuda başvuranın iddialarını somutlaştırmadığı; bu kapsamda başvuranın oğlunun eğitim hakkından karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engellilik durumu nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran farklı muamelelerin ortaya konulmadığı ve muhatap Okul tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

5/9/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŐ
Kurul Üyesi
(İzinli)

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi
(İzinli)

Ünal SADE
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĐLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi
(İzinli)